

Utrikesdeklarationen 2001

**Regeringens deklaration vid 2001 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen
onsdagen den 7 februari 2001.**

Det talande ordet gäller!

Fru talman!

"Alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter."

Så inleds Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Detta är grundvalen för vårt arbete.

Syftet är att försvara den enskilda människans värdighet, frihet och trygghet. Uppgiften framstår idag som extra viktig. I en tid av global ekonomi, information och rörlighet behöver vi, mer än någonsin, en gemensam värdegrund som binder samman civilisationer och människor.

Det handlar om att förse den världsomspännande ekonomin med världsomspännande spelregler som ger rättvisa villkor. Det handlar om att balansera den gränslösa marknaden med gränslösa värden, byggda på demokrati och mänskliga rättigheter. Det handlar om att se möjligheten, inte hotet, i människors ökade rörlighet. Och det handlar om en kamp mot fattigdom.

Sveriges samlade utrikespolitik skall samverka för dessa mål.

Denna helhetssyn är även utgångspunkt för rapporten "En rättvisare globalisering" och för den parlamentariska utredning som i höst skall presentera sin rapport om en samlad svensk politik för global utveckling.

Regeringen skall också driva dessa frågor målmedvetet i EU, FN, Världshandelsorganisationen (WTO) och Världsbanken. Alla nationer och fora måste samarbeta för att utveckla globaliseringens positiva möjligheter, och motverka att den leder till nya vidgade klyftor.

Det viktigaste verktyget för Sverige är EU. Unionen är idag en central utrikes- och säkerhetspolitisk aktör.

Sverige är nu för första gången ordförande i EU. Vår uppgift är att, i hela unionens intresse, driva dess arbete framåt och vara dess röst utåt.

Vårt ordförandeskap sammanfaller med stora utmaningar för unionen. Miljöförstöringen skall bekämpas. Full sysselsättning skall uppnås. Kampen mot främlingsfientlighet skall intensifieras. Många av dessa frågor har direkt betydelse för medborgarna och visar hur inrikes- och utrikespolitik hänger samman.

Den största utmaningen av alla är utvidgningen. Ingen annan fråga är så avgörande för EU:s framtid och för utvecklingen i Europa. Med den banar vi väg för frihet, demokrati och välbefinnande i hela Europa. Med den återförenar vi Öst- och Västeuropa. Med den blir vi en ännu starkare röst i världen, för de gemensamma värdena.

Vi prioriterar utvidgningen – och freden.

Vi vill verka för ett politiskt genombrott i förhandlingarna, och för att alla kandidatländer skall behandlas rättvist. Programmet för det fortsatta arbetet har starkt stöd i EU och Nicefördraget ger oss den institutionella bas som behövs. Vi står helhjärtat bakom

slutsatserna från Europeiska rådet i Nice om att EU skall kunna välkomna nya medlemmar från slutet av år 2002.

Vi prioriterar jobben – och tillväxten.

Vid Europeiska rådets möte i Stockholm skall vi staka ut vägen mot ett EU med stark ekonomi och full sysselsättning. För detta krävs inte bara ekonomiska reformer och åtgärder till stöd för nyföretagande. Vi måste också hantera att EU:s arbetskraft åldras och minskar, och skapa ett kunskapssamhälle där alla behövs och där jämställdhet råder. Ett samhälle som kan tjäna som modell för andra i en global ekonomi.

Vi prioriterar miljön – och framtiden.

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg skall vi anta en strategi för hållbar utveckling. Bland prioriteringarna finns klimatet och kemikalierna. Genom detta arbete får EU också en plattform för sitt miljöarbete på global nivå.

Framtidens EU måste bli en medborgarnas union där besluten går att följa och påverka. Sverige arbetar hårt för detta. Därför välkomnar vi uppdraget från Nice att inleda en alleuropeisk debatt om EU:s framtid. I samarbete med Belgien och Kommissionen, och med medverkan av Europaparlamentet, förbereder vi nu olika initiativ. Med dessa hoppas vi engagera så många som möjligt i diskussionen, i såväl medlems- som kandidatländerna. Parlamenten kommer att ha en central plats i denna diskussion. Framtidens EU måste också bli en konsumenternas union med ökad livsmedelssäkerhet, bättre konsumentskydd och en fullt utvecklad inre marknad.

Det är viktigt att euron blir en framgång och att införandet av sedlar och mynt går smidigt. Frågan om ett svenskt deltagande i den europeiska monetära unionen kommer att underställas svenska folket.

Sverige vill uppnå en human och solidarisk asyl- och migrationspolitik inom EU, med bättre ansvarsfördelning mellan medlemsländerna. Vårt mål är ett Europa som visar öppenhet mot omvärlden.

Vi skall föra dessa och övriga frågor framåt med kraft, och i hela unionens intresse.

Fru talman!

Sverige leder nu EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Denna har successivt blivit en central del av EU-samarbetet. Att 15 länder står bakom samma budskap och åtgärder ger tyngd och genomslag.

En viktig åtgärd är att skapa mer samstämmighet i EU:s externa agerande. Det nya Cotonouavtalet, mellan EU och 77 utvecklingsländer, kan tjäna som exempel. Här integreras dialog om demokrati och mänskliga rättigheter med jämställdhetsarbete, miljöhänsyn och regionalt handelsfrämjande - allt i syfte att bekämpa fattigdom och lägga grunden för hållbar utveckling.

Så vill vi fortsätta arbeta.

Vi vill också bygga vidare på det faktum att EU idag är en av världssamfundets främsta försvarare av demokrati och mänskliga rättigheter. Detta sker genom de krav som EU ställer på sina kandidatländer, såsom till exempel Turkiet. Detta sker också genom unionens dialog med tredje land och genom vårt gemensamma arbete i Förenta Nationerna, Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter är och förblir en hörnsten i svensk utrikespolitik.

Det nya seklet har inneburit viktiga landvinningar för de mänskliga rättigheterna. En internationell brottmålsdomstol är antligen på väg att inrättas och nationella domstolar drar i högre grad förövare inför rätta.

Men det finns mycket kvar att göra.

Dit hör kampen mot dödsstraffet. Medan världen i övrigt går mot avskaffande håller länder som Kina, USA och Saudiarabien fast vid detta omänskliga straff. Dit hör kampen mot tortyren. Regeringar världen över fortsätter trotsa förbudet mot denna grymhet. Som EU-ordförande skall vi stärka unionens motoffensiv. Dit hör även kampen mot människohandel, särskilt med kvinnor och barn. Regeringar måste göra mer för att stoppa denna nya slavhandel.

Demokrati vinner mark världen över. Regimskiftet i Förbundsrepubliken Jugoslavien är ett särskilt glädjande exempel. Samtidigt fortsätter det politiska förtrycket i länder som Kuba, Irak och Vitryssland.

Sverige och EU skall fortsätta vara en stark röst för alla de mänskliga rättigheterna. Genèvekonventionen om flyktingars rättigheter fyller 50 år i år. Behovet av att stärka asylrätten internationellt kommer att hamna i fokus. Vi skall fortsätta verka för att fler länder tar ansvar för både flyktingar och andra som behöver skydd.

Handel är ett instrument för samarbete och kan därmed öka rättvisan.

Därför måste fler stater öppna sina gränser för handel och investeringar. De rika länderna har ett särskilt ansvar. Sverige verkar för att EU snarast skall införa tullfrihet för världens 48 fattigaste länder.

Världshandeln måste bygga på rättvisa spelregler. Därför arbetar Sverige för en ny förhandlingsrunda i WTO, och för att stödja utvecklingsländernas intressen. Vårt mål är ett utvecklat regelverk som öppnar världshandeln för alla. Handelsreglerna måste stå i samklang med de internationella miljöavtalen. WTO bör även främja mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Sverige verkar för att WTO skall få flera medlemmar. Vi stödjer Kinas ansökan. Ett medlemskap i WTO blir ett positivt inslag i landets reformprocess. Vi stödjer också Rysslands ansträngningar att inlemmas i världsekonomin och bli medlem i WTO. Sverige skall stå starkt i en internationaliserad ekonomi. Vi måste därför ständigt verka för ökad konkurrens, både i Sverige och på utländska marknader. Som ett led i detta intensifierar vi handels- och investeringsfrämjandet, med betoning på branscher som IT och bioteknologi. Regeringen satsar också målmedvetet på exportfrämjande och kommer under våren att lägga en proposition om Exportrådet.

Utvecklingsarbetet är ett verktyg för mänskliga rättigheter och demokrati.

EU är världens största biståndsgivare. Denna resurs måste användas effektivt och ändamålsenligt. Sverige arbetar för att EU skall vara en förkämpe för solidaritet och rättvisa, och ett kraftfullt verktyg mot fattigdomen. Målet är att halvera världens fattigdom till år 2015 – ett mål som världens regeringar har ställt sig bakom. Regeringen vill inte bara öka de fattigas resurser, utan också deras inflytande och handlingsfrihet. Utvecklingsarbetet skall verka för mänskliga rättigheter, demokrati, tillväxt och rättvis fördelning av makt och resurser.

Vi kommer också att arbeta för att EU spelar en konstruktiv roll vid alla de konferenser och möten som FN arrangerar detta år. De har alla ett gemensamt syfte; att motverka fattigdom och att bygga upp strukturer och partnerskap för en långsiktig ekonomisk utveckling, som gynnar fattiga kvinnor, män och barn. Detta är viktiga led i infriandet av de ekonomiska och sociala rättigheterna.

Sveriges bistånd växer nu snabbt, både genom tillväxten i Sverige och som andel av BNI. Regeringens vilja att nå enprocentmålet står fast.

De ökade resurserna skall bland annat användas för att främja demokrati och mänskliga rättigheter liksom skuldlettningar och kampen mot hiv/aids. Vi vill också öka de fattigas tillgång till IT, stödja regionalt samarbete mellan utvecklingsländer och tydliggöra biståndets konfliktförebyggande roll.

Konflikter måste förebyggas för att ge plats åt utveckling och rättvisa.

Tragedierna på Balkan, och Europas oförmåga att agera i tid, visar tydligt på behovet av tidiga insatser för att förhindra att krig uppstår. Detta är också bakgrunden till det svensk-finska initiativ som har gjort krishantering till en uppgift för EU.

Strukturerna för EU:s krishantering lades fast vid Europeiska rådets möte i Nice. Nu är det Sveriges tur att leda arbetet vidare, och ge unionen en grundläggande förmåga till konfliktförebyggande och krishantering. EU:s förmåga kan bli ett viktigt bidrag till freden och upprätthållandet av folkrätten.

Utgångspunkterna för vårt arbete är bland annat följande:

EU har stor potential som konfliktförebyggare.

Vi vill stärka denna förmåga. Med sin bredd och sin historia som fredsprojekt kan EU spela en viktig roll för att förebygga väpnade konflikter, även globalt. Därför arbetar vi för att Europeiska rådets möte i Göteborg skall anta ett program med konkreta förslag för hur EU skall bli bättre på konfliktförebyggande.

Få konflikthanteringsinsatser är uteslutande militära.

Därför har vi ett integrerat synsätt på konfliktförebyggande, civil och militär krishantering. Det är också viktigt att verka för samordning med biståndet i alla dess faser.

För att agera behövs verktyg.

Varje land anmäler sina civila och militära bidrag till ett gemensamt register. Därmed identifieras resurser som snabbt kan sättas in i kriser. De militära resurserna anmäldes i höstas. Sverige leder nu motsvarande arbete på den civila sidan. Sverige har även ansvar för att utveckla formerna för samverkan mellan EU och Nato.

Framtida stora krisinsatser hanteras sannolikt av hela världssamfundet.

FN och dess säkerhetsråd har det övergripande ansvaret för fred och säkerhet. EU:s krishantering skall ske i enlighet med FN-stadgan och kunna användas i insatser av både FN och OSSE. Sverige verkar för att EU:s krishantering byggs upp i nära samarbete med FN. Fredsframtvängande insatser kräver ett beslut av FN:s säkerhetsråd.

Beslut om en EU-ledd insats fattas med enhällighet av medlemsländerna.

Det är upp till varje land att besluta om deltagande.

Det är också på sin plats att slå fast vad EU:s krishantering inte innebär:

Den innebär inga ömsesidiga försvarsförpliktelser eller bildandet av en Europaarmé. EU är ingen försvarsunion. Den är heller ingen sluten klubb. Samarbetet står öppet för deltagande också från länder utanför EU.

Freden måste värnas, med nedrustning och vapenexportkontroll.

Sverige och EU arbetar för att hindra att lätta vapen sprids utan kontroll, till exempel genom illegal handel. Vi vill att FN-konferensen om lätta vapen i sommar skall anta ett handlingsprogram som prioriterar exportkontroll, internationellt samarbete och särskilt bistånd till utsatta länder.

Regeringen skall fortsätta att driva på kärnvapennedrustningen. Vi avser följa upp att åtagandena från ickespridningskonferensen verkligen uppfylls. Ett delmål är att provstoppsavtalet skall träda i kraft. Ett annat är att få fram ett avtal mot produktion av klyvbart material för kärnvapenändamål. Ett tredje är att främja nedrustning av taktiska kärnvapen. Vi fortsätter också att arbeta genom Ny Agenda Initiativet, för att få kärnvapenstaterna och övriga världssamfundet att ta de 13 steg för nedrustning som vi alla är överens om.

Vi uppmanar USA att beakta följderna för nedrustnings- och icke-spridningsarbetet om man utvecklar ett nationellt missilförsvar, och att därför avstå från detta projekt. Kampen mot biologiska vapen måste gå vidare. Vi inriktar oss i år på att göra konventionen mer effektiv, genom en kontrollmekanism.

Ännu ett viktigt bidrag till fredsarbetet är att öka kontrollen över handeln med krigsmateriel, liksom handeln med teknologi för massförstörelsevapen. Sverige har en stram politik på detta område och verkar för samma linje internationellt.

Fru talman!

Sveriges säkerhetspolitik har sedan 1992 sammanfattats i följande formulering: "Sveriges militära alliansfrihet, syftande till att vårt land skall kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde, består."

Den formuleringen bör nu, enligt vår mening, ses över. Därför har vi inbjudit alla riksdagspartier till överläggningar i detta ämne. Vår strävan är att skapa bred enighet, och en bred debatt, kring en bättre beskrivning av vår säkerhetspolitiska linje. Avsikten är inte att överge den militära alliansfriheten.

Den militära alliansfriheten är en tillgång för Sverige och har starkt stöd hos det svenska folket. Den ger oss handlingsfrihet. Den medverkar till att minska risken för konflikter och spänning i vår del av Europa. Den gör det möjligt för oss att vara drivande i arbetet för kärnvapennedrustning.

Allt detta bildar grund för vårt säkerhetspolitiska val. Vi ser fram emot överläggningarna, som vi hoppas kan inledas denna månad.

Förenata Nationernas roll växer i en tid av globalisering.

FN:s styrka ligger i dess unika bredd, både i medlemskrets och verksamhet. Sverige skall fortsätta bidra till att FN moderniseras och blir mer effektivt.

Det är nödvändigt att stärka FN:s kapacitet inom fred och säkerhet. Vi måste dra lärdom av Rwanda och Srebrenica.

Så görs också i den så kallade Brahimi-rapporten. Den efterlyser samordning mellan medlemsstaterna för att de snabbt skall kunna ställa fredsbevarare till FN:s förfogande. Den pekar också på behovet av att anpassa FN till dagens komplexa missioner, i Kosovo och Östra Timor.

Sverige stödjer rapportens förslag och verkar för att de snabbt skall genomföras. Det närmare samarbetet mellan EU och FN kan bli ett viktigt bidrag till ökad samordning, inom både fredsbevarande och bistånd.

Sanktioner är ännu ett område som är under diskussion och utveckling. Effektiva, riktade sanktioner skall slå mot makthavare utan att drabba civilbefolkningen. Samtidigt har sådana sanktioner visat sig svåra att genomföra. Sverige är inställt på att senare i år ta över samordningen av ett internationellt projekt om riktade sanktioner, med deltagande av en bred krets länder, FN-sekretariatet, forskare och enskilda organisationer.

OSSE spelar en viktig roll för Europas säkerhet, tack vare sin utvecklade fältverksamhet, sin särskilde högkommissarie för nationella minoriteter och sitt normarbete. En viktig OSSE-princip är att varje land skall ha rätt att själv välja sin säkerhetspolitiska linje. Som EU-ordförande inriktar vi oss på att utveckla samarbetet med OSSE inom civil krishantering och konfliktförebyggande. Tanken är att EU:s resurser skall kunna användas i OSSE-missioner.

Fru talman!

Sveriges utrikespolitik har en trefaldig styrka genom sin nordiska, sin europeiska och sin globala identitet. Vårt mål är att ständigt utveckla var och en av dessa identiteter, och att öka samverkan mellan dem.

Vi vill fortsätta främja och fördjupa integrationen inom Norden genom att bland annat reducera och avskaffa fler gränshinder.

Det är viktigt att fortsätta samarbetet kring Östersjön. Kombinationen av nya marknadsekonomier och mogna välfärdsstater har resulterat i en stark bas för utveckling, och en av Europas snabbast växande regioner. Målet för Sveriges Östersjöpolitik är att stödja hållbar utveckling, social rättvisa och fördjupad demokrati. Östersjöpolitiken skall också stärka de svenska företagens position i regionen, och främja kontakter mellan människor och organisationer.

Samma sak vill vi också göra inom ramen för Barentsrådet där Sverige i mars tar över ordförandeskapet.

Sverige skall fortsätta främja Estlands, Lettlands och Litauens integration i närområdet. Detsamma gäller Polen. Parallellt med det lägger vi gradvis mer fokus på det bilaterala samarbetet med Ryssland och Ukraina. I vår kommer vi att lägga en proposition för det fortsatta samarbetet med Öst- och Centraleuropa.

Vi eftersträvar fördjupat samarbete med Ryssland på alla nivåer och områden. Inom EU:s Rysslandssamarbete, som till stor del baseras på arbetet med den Nordliga Dimensionen, vill vi intensifiera den politiska dialogen och skapa samverkan i konfliktförebyggande, krishantering, nedrustning och ickespridning. Vi vill också särskilt lyfta fram frågor som miljö, kärnsäkerhet och kampen mot organiserad brottslighet. Dessutom skall vi verka för att Ryssland på sikt integreras helt i världshandeln.

Men vi måste också reagera när utvecklingen ger anledning till oro. Konflikten i Tjetjenien måste få ett slut. För detta krävs en politisk lösning. För detta krävs också att övergrepp utreds och ansvariga ställs inför rätta.

Den transatlantiska länken, och en fortsatt stark amerikansk roll i Europa och vårt närområde, är av stor betydelse för såväl Sveriges som Europas säkerhet. Sverige vill som EU-ordförande stärka förbindelserna med USA och Kanada. Det transatlantiska samarbetet vilar på stor värdegemenskap och står för världens största handels- och investeringsflöde. Vårens toppmöten mellan EU och USA respektive Kanada bör utnyttjas för att fördjupa samarbetet.

Fredsprocessen i Mellanöstern befinner sig i en ny fas sedan Ariel Sharon i går valdes till premiärminister i Israel. Från Sveriges och EU:s sida utgår vi från att fredsanssträngningarna skall fortsätta. I ett uttalande slår vi fast att unionen står beredd att fortsätta stödja fredsprocessen.

Förhandlingarna måste återupptas så snart som möjligt. När så sker är det centralt att parterna utgår från redan ingångna avtal och uppnådda resultat.

En fredsavgörelse måste vara baserad på folkrätten, inklusive de relevanta säkerhetsrådsresolutionerna 242 och 338, principen land för fred och förbudet mot att erövra land med våld. Den måste också inbegripa upprättandet av en demokratisk, livskraftig och fredlig palestinsk stat.

Slutresultatet måste vara en rättvis och hållbar fred. En fred som innebär säkra och erkända gränser för alla stater i regionen, och som normaliserar förhållandet mellan dem. På kort sikt måste parterna göra allt för att hindra våldshandlingar som riskerar att förvärra den sköra situationen i regionen. Sverige, och EU, kommer också att fortsätta att nära följa Israels bosättningspolitik.

Balkan förblir en prioritering. Freden och demokratin vinner fotfäste, men vi måste vara beredda på bakslag. Komplicerade frågor kring Jugoslaviens federala struktur återstår att lösa, såsom Kosovos och Montenegros framtida ställning. Behandlingen av minoriteter måste förbättras och flyktingar ges möjlighet att återvända hem.

Det svenska engagemanget på Balkan förblir betydande. Den svenska bataljonen och de svenska poliserna i Kosovo är konkreta exempel på det.

Det fortsatta våldet i Colombia är djupt oroande. Som ordförande vill vi öka EU:s ansträngningar att bidra till en hållbar fred. Vi stärker också Sveriges stöd till fredsprocessen, bland annat genom ett utökat utvecklingsamarbete.

Konflikten i Demokratiska Republiken Kongo hotar freden och utvecklingen i hela regionen, och är idag Afrikas allvarligaste kris. Sverige arbetar för att förmå parterna att följa fredsavtalet från 1999.

Sverige kommer under våren att lägga fram konkreta förslag för hur EU långsiktigt skall kunna stärka Afrikas förmåga att förebygga och lösa väpnade konflikter. Som ett led i detta arbete hölls i december ett informellt möte i Stockholm mellan nordiska och afrikanska utrikesministrar.

Utvecklingen på den koreanska halvön är mycket glädjande. Sverige sätter stort hopp till närmandet mellan Nord- och Sydkorea.

Vi hoppas också få se resultat av dialogen mellan regimen och oppositionen i Burma - resultat som leder till ett återinförande av demokratin, och ett slut på mångårigt förtryck.

Fru talman!

Oliktänkande fångas i Kina. Domstolar missbrukas för politiska ändamål i Iran. Folkligt missnöje och demonstrationer möts med brutalt våld på många ställen i Afrika, och nu senast i Tanzania.

Dagligen begås oräkneliga brott mot de mänskliga rättigheterna.

Men samtidigt blir det svårare för de ansvariga att dölja sina övergrepp. I internationaliseringens tidevarv krymper världen och fler ögon ser det onda som sker. Globaliseringen ger också ökade möjligheter till påverkan, och till att sprida budskapet om alla människors lika värde och rättigheter.

Vår utrikespolitik och vårt EU-ordförandeskap skall verka för en rättvis globalisering, ett medborgarnas Europa och en bra utveckling i vårt närområde.

Vi skall göra det utifrån en demokratisk värdegemenskap, genom mångfald och med en bred dialog.

Vi skall göra det i Nyköping, i Bryssel och ute på landsbygden i Latinamerika.
Människovärdet är ett och detsamma överallt.